

Om sköntaxeringar på basis av levnadskostnader

Av länsrevisor Magnus af Ekenstam.

Stundom torde uppenbara skäl tala för avvikelser från rörelseidkares deklarationsmässiga redovisning, därför att levnadskostnaderna understiga existensminimum.

Utöver sådana ofta lätt avgjorda fall uppkomma frågor om avvikelser, där levnadskostnader långt överstigande existensminimum befinnas täckta men där ändå de allmänna levnadsomständigheterna synas tyda på än högre levnadskostnader.

Kännedom om den skattskyldiges levnadsförhållanden i följande avseenden synes i sådana fall vara av synnerlig betydelse, t. ex.:

Hur stor är familjen och hur många personer omfattar hushållet?

Föreligger försörjningsplikt gentemot annan än familjemedlem exempelvis mot föräldrar eller svärföräldrar?

Eventuella utgifter för barns studier eller uppfostran?

Har vederbörande hembiträde, anlitas extra hemhjälp?

Huru stor är bostadshyran?

Har den skattskyldige sommarnöje, personbil, motorbåt, segelbåt?

Företagas resor och semesterresor, speciellt utomlands?

Har vederbörande någon hobby, t. ex. sport, jakt, skytte?

Använder han tobak och sprit?

Deltager han i ordens- och umgängesliv?

Standard i kläd- och heminredningshänseende?

Om ovisshet råder i ovanstående avseenden synes det vara av betydelse, att taxeringsfrågan tages upp först sedan närmare uppgifter hunnit inhämtas. Frågornas ömtålighet kräver emellertid härvidlag största grannligheten.

Det torde särskilt böra framhållas att för vissa branscher såsom exempelvis bageri, fiskhandel, blomsteraffär, fotografi-rörelse, matservering, skomakeri, skrädderi etc. kännedom om levnadsomständigheterna är av särskild betydelse. Försäljningens art och konsumentskiktets köpkraft kan här variera på ett sådant sätt, att en bruttovinstberäkning ofta ger föga vägledning och att en direkt tillämpning av en schablonmässigt beräknad bruttovinst ger ett direkt missvisande resultat.

En viss kännedom om levnadskostnadernas sammansättning och beräkning ifråga om de elementära levnadskostnaderna synes härutöver vara av betydelse. Till ledning för levnadskostnadernas bedömning synes mig följande allmänna synpunkter förtjäna visst intresse.

Bostadskostnaden såsom mätare på levnadskostnader.

Bostadskostnaden har sedan gammalt ofta beräknats efter en viss procent av inkomsten. Numera lär icke denna norm hålla främst på grund av hyresregleringen. I äldre hus kunna hyrornas andel av inkomsten måhända uppgå till endast 10—15 procent av inkomsten men i nyare hus till betydligt högre procenttal. På grund

av den i regel bristande valfriheten i fråga om bostad blir bostadskostnadens andel av inkomsten vidare i många fall slumpartat bestämd. Som en övre gräns får man dock troligen i de flesta familjer sätta omkring 25 procent för bostaden.

Skatterna kunna med hänsyn till en rörelses växlande resultat vara en högst varierande kostnad för rörelseidkaren i motsats till vad som normalt är förhållandet för tjänsteinkomsttagare. Bostadens andel av totalinkomsten bör naturligtvis med hänsyn härtill även ställas i relation till skattens storlek, om denna under- eller överstiger "normal skatt".

Mat.

Enligt aktuella beräkningar¹ för ortsgupp V kostar det omkring 90—95 kr i månaden att hålla en vuxen person med husmanskost som ger fullt tillfredsställande näringsvärde — under förutsättning att hushållet avser minst 4—5 personer. Mathållningen i ett hushåll blir mera ekonomisk om det gäller flera personer och matkostnaden för en ensam person kan svårligen hållas vid detta belopp.

Summan är vidare endast avsedd att räcka till husmanskost, mjölk inräknad, för familjen — den inkluderar varken öl eller läskedrycker eller mat för gäster och tillåter inte utgifter för dietmat eller överdriven fruktkonsumtion eller över huvud taget stora pretentioner på "fin" mat. Helt kött blir det bara på söndagarna, och grytor och puddingar, ärtor och blodpudding hör till vardagsmaten. Man räknar emellertid att detta belopp skall räcka till en apelsin per dag eller motsvarande C-

¹ Såsom källa beträffande mat etc. har Gunnel Petre, Ordnad ekonomi, Sthlm 1955, rådfrågats och i vissa delar ordagrant citerats.

vitamintillförsel beroende på årstiden, och att man får efterrätt varje dag. Det är dock sparsamt med kaffebröd o. d. och i kalkylen ingår margarin men icke smör.

Barnens näringsbehov varierar med åldern och de mindre barnens behov brukar beräknas till 0,2—0,7 KE (konsumtionsenheter) medan en pojke i tonåren kan komma upp i ett näringsbehov på 1,3 KE eller mer. En familj på man, hustru och tre barn, *kan* tillsammans utgöra 4 KE — och riktsiffran för matkostnad blir då $4 \text{ KE} \times 90\text{—}95 \text{ kr.} = 360\text{—}380 \text{ kr.}$ i månaden (4.320—4.560 kr. per år).

Hushållsutgifter utom mat.

I hushållsutgifter ingå tvätt, rengöringsmedel, hushållspapper, tändstickor, glödlampor, tandkräm, skosnören, plåster, massor av småsaker, som tillsammans per år representera ett avsevärt belopp. För tvätt och rengöringsmedel torde exempelvis i de flesta fall anslås 30—50 kr. per månad för en familj på 4—5 personer.

Kläder.

För en *man* med ordinärt arbete torde kostnaden för kläder uppgå till 400—600 kr. per år. Eftersom klädinköpen vanligen planeras för flera år i taget kan kostnaden 400 kr. emellertid i visst fall underskridas, om icke något större nyinköp skett.

Kostnaden blir naturligtvis beroende på arbetets art, smutsigt arbete med nötande tvätt, utomhusarbete, representation etc.

En *kvinnas* kläder kan sannolikt beräknas kosta lika mycket som en mans kläder.

Hon behöver inte köpa lika stora och dyrbara plagg som en man — ytterplagg och kostymer — men i gengäld håller

hans kläder vanligen längre, en billig dräkt håller kanske 2—3 år mot en herrkostym i många fall 3—4 år. Det finns för kvinnorna även större möjligheter att genom egen sömnad skaffa kläder till billigt pris.

Ungefärliga kostnader för barns uppehälle.

	3-åring	10-åring	17-åring
Mat	500	700 ¹	1.000
Kläder	250	350	450
Hygien, hälsovård	100	100	100
Studier, hobbies .	—	60	200 ²
Sportutrustning, leksaker	60	100	120
Fickpengar, nöjen, kamratliv	—	60	180
Kronor	910	1.370	2.050

¹ Matkostnaden förutsätter fri skolfrukost, vilket beräknas minska hemmets matkostnad med c:a 150 kr.

² Beräknat efter gymnasiekostnad i läroverk. Privat skola dyrare.

Hänsyn har här icke tagits till att kostnader för kläder etc. väsentligt kan nedbringas genom att yngre barn få överta äldre barns kläder etc.

Vid levnadskostnadernas beräkning torde hänsyn tagas till barnbidragen, 290 kr. per år och barn intill 16 års ålder.

Naturaförmåner ur rörelse.

I en cirkulärskrivelse till rikets taxeringsnämnder angavs vid 1953 års taxering vissa värden å naturauttag för här

nedan angivna branscher. Om ett värde med utgångspunkt härifrån samt därefter inträdda prisstegringar skall söka fixeras för ifrågavarande branscher, torde följande värden kunna tjäna till viss vägledning:

I stad belägen:

Speceriaffär	c:a 700—800 kr.
Charkuteriaffär	„ 650 „
Mjolk- och brödaaffär „	600 „
Fiskaffär	„ 200 „

Ovanstående summor kunna normalt beräknas utgöra varuuttagens uppskattade värde per hushållsmedlem i respektive affär. Då emellertid varusortimentet kan variera, måste siffrorna användas med försiktighet.

Vid högre eller lägre inkomst torde justering av siffrorna uppåt eller nedåt få övervägas. Det bör dock uppmärksammas, att utgifterna för livsmedel icke förändras i samma grad som inkomsterna.

Gör den skattskyldige gällande, att uttagna varor betalas kontant, bör han med räkenskaperna kunna styrka, att uppgiften är riktig. Skall vitsord kunna lämnas åt bokföringens uppgift angående varuuttag för privat bruk, böra anteckningar härom hava förts dag för dag. Bokföringslagen föreskriver nämligen att den löpande bokföringen skall lämna uppgift om vad som uttagits ur rörelsen i penningar *eller eljest*.” (Cirkulärskrivelsen 1953).